

Chránené územia Španielska

Španielsko – príťažlivá krajina rozložená na piatich šestinách Pyrenejského polostrova, ku ktorej patria aj Baleárske a Kanárske ostrovy – láka množstvom prírodných zaujímavostí a zvláštností. Avšak v súvislosti s prudkým hospodárskym rozvojom v posledných 20 rokoch sa výrazne zvýšili aj tvrdé antropogénne zásahy do krajiny a prírodného prostredia. K odlesňovaniu územia a zmene drevinového zloženia, či tradičnému voľnému paseniu dobytky, oviec i kôz, pribudlo veľa ďalších negatívne pôsobiacich aktivít. Vláda aj úrady sa preto snažia zabezpečiť najcennejším prírodným ekosystémom sústredenú ochranu.

Územná ochrana prírody má v Španielsku dlhú tradíciu. Bolo jed-

nou z prvých krajín v Európe, kde sa ochrana prírodných alebo prírode blízkych území zakotvila aj do právnych noriem. Už r. 1916 vydalo zákon o národných parkoch a o dva roky neskôr boli vyhlásené prvé španielske národné parky (*Parque Nacional de la Montaña de Covadonga* a *Parque Nacional de Ordesa y Monte Perdido*). Cieľom bolo predovšetkým zachovať pre nasledujúce generácie cenné a esteticky pekné územia.

Od r. 1930 boli postupne navrhnuté kategórie ochrany pre menšie územia "Prírodné oblasti národného záujmu" a "Prírodné pamiatky národného záujmu". Kritériom bola jedinečnosť, zriedkavosť a krása území.

Narastanie počtu chránených území viedlo napokon k tomu, že rôzne formy tradičného využívania krajiny zakotvili aj tam. Preto sa museli zaviesť nové kategórie chránených území s cieľom zladiť hospodársky vývoj a ochranu prírody.

V máji 1975 vstúpil do platnosti zákon o chránených územiach, na základe ktorého vznikli "Prírodné parky" a "Chránené krajiny", čo zdvojnásobilo výmeru španielskych chránených území.

Politické zmeny r. 1975 viedli k prijatiu novej ústavy (1978). Na jej základe okrem iného vzniklo 17 autonómnych regiónov, ktoré sú oprávnené zriaďovať rôzne chránené územia (s výnimkou národných parkov, ktoré patria do zodpovednosti vlády). Skutočnosť, že výkon ochrany prírody bol zverený regiónom, podnietila vyhlásenie ďalších chránených území a ich novú kategorizáciu. Asi 90 % všetkých chránených území v Španielsku bolo zriadených len v posledných 10 rokoch. Dnes existuje až 21 rôznych kategórií chránených území.

Pretože vyhlásenie chránených území nebolo koordinované, aspoň dodatočne sa musel vybudovať koordinačný a kooperačný systém medzi ich nespočetným množstvom. Na tento účel založili v júli 1993 španielsku sekciu Federácie prírodných a národných parkov Európy (Föderation der Natur- und Nationalparke Europas – FNNPE – so sídlom v Soto del Real pri Madride), ktorej cieľom je:

- zlepšenie kontaktov a vzájomnej podpory chránených území v Španielsku,
- realizácia projektov, ktoré sú v záujme štátnych, ako aj mimovládnych organizácií,
- podpora spolupráce medzi chránenými územiami, najmä na úseku informácií a ďalšieho vzdelávania.

Národný park Ordesa a Monte Perdido (v severovýchodnom Španielsku)

K 1. júnu 1994 sa v tejto krajine nachádzalo 405 chránených území rôznych kategórií, s celkovou výmerou 2 094 499 ha, čo predstavuje 5,75 % celkovej rozlohy krajiny (ca 505 000 km²). V tom je zahrnutých aj 101 regionálnych prírodných parkov, vyhlásených od r. 1970 a zaberajúcich približne 72 % výmery chránených území.

Sieť štátnych národných parkov v súčasnosti tvorí 10 území. Z toho 5 leží na Pyrenejskom polostrove (*Parque Nacional de la Montaña de Covadonga* – vyhlásený r. 1918, *Parque Nacional de Ordesa y Monte Perdido* – 1918, *Parque Nacional Aigües Tortes y Lago de San Mauricio* – 1955, *Parque Nacional de las Tablas de Daimiel* – 1973, *Parque Nacional de Doñana* – 1959), 4 v súostroví Kanárske ostrovy (*Parque Nacional del Teide* – 1954, *Parque Nacional de la Caldera de Taburiente* – 1954, *Parque Nacional de Timanfaya* – 1974, *Parque Nacional de Garajonay* – 1981) a jeden na súostroví Baleárske ostrovy (*Parque Nacional Marítimo - Terrestre del Archipiélago de Cabrera* – 1991). Tieto územia riadi a spravuje Ministerstvo poľnohospodárstva, rybolovu a výživy (Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación – MAPA) prostredníctvom Národného ústavu pre zachovanie prírody (Instituto Nacional para la Conservación de la Naturaleza – ICONA) so sídlom v Madride.

Správa každého národného parku zabezpečuje 5 základných činností v území: zachovanie jeho prírodného bohatstva, verejné využívanie, udržiavanie, dozor a správu.

V zmysle diferencovanej ochrany prírody sú územia španielskych národných parkov zónované. Základnými kritériami zónovania sú: stupeň pôvodnosti a nenarušenosti prírodných systémov a ich zložiek a tiež stupeň a intenzita využívania prírody rôznymi aktivitami spoločnosti. Národné parky majú 4 zóny (zónu prísnej ochrany, zónu obme-

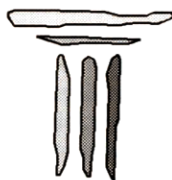
dzeného využívania, zónu mierneho využívania a zónu špeciálneho využívania).

Správy národných parkov ponúkajú návštevníkom rôzne služby prostredníctvom informačných centier, sprievodcov a náučných trás. Všetky informačné centrá, nielen v národných, ale aj regionálnych prírodných parkoch, sú kvalitne vybavené a poskytujú návštevníkom kompletný servis informácií o chránenom území aj o turistických službách. Obzvlášť pôsobivé a prepracované sú diafónové pásma a videoprogramy, ponúkajúce profesionálny, odborný, ale zároveň aj umelecky hodnotný audiovizuálny program o príslušnom území.

Peter Urban

Informačné stredisko v Národnom parku Ordesa a Monte Perdido pri mestečku Torla

Študijné pobyty v rámci programu TEMPUS

TEMPUS je programom EÚ pre rozvoj spolupráce medzi univerzitami a vedeckými pracoviskami bývalých krajín východného bloku a krajín Európskej únie. Katedra krajinskej ekológie PRIF UK v Bratislave je účastníkom programu TEMPUS JEP 08060 v trojročnom projekte, zameranom na tvorbu environmentálnych študijných plánov na slovenských vysokých školách s dôrazom na modul Minimalizácia a odstraňovanie odpadov.

Koordinačným pracoviskom tohto programu je Katedra životného prostredia CHTF STU v Bratislave. Ďalšími participujúcimi pracoviskami na Slovensku sú: Technická univerzita vo Zvolene, Vysoká škola poľnohospodárska v Nitre, Istroenergo, a. s., v Leviciach a Čovspol,

spol. s r. o. v Bratislave. Zo zahraničných partnerov je do tohto programu zapojená Università degli Studi a Istituto di Ricerca sulle Acque (IRSA) v Bari a ďalšie pracoviská v Bologni, Ríme, Giessene, Lindene a vo Viedni.

V rámci postgraduálneho štúdia v odbore Environmentalistika absolvovali poslucháčky PRIF UK v Bratislave trojmesačný (marec-jún 1995) a šesťmesačný (február-august 1995) študijný pobyt na Univerzite degli Studi a IRSA v Bari v regióne Puglia v južnom Taliansku.

Počas pobytu sa venovali štúdiu talianskej environmentálnej legislatívy, manažmentu a spôsobu ochrany povrchových a podzemných vôd v regióne Puglia, ďalej